

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra filozofie a spol. věd

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno autora/ky	Ondřej Vinař				
Název práce	Kým byl vlastně Sókratés?				
Studijní obor	Filozofie a společenské vědy				
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Jaroslav Daneš, doc. Mgr., Ph.D.				
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Iva Svačinová, Mgr. et. Mgr., Ph.D.				
Konzultant práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)					
Rok obhajoby	2018				
Rozsah práce (počet stran vlastního textu + přílohy zvlášť): 50					
Obrazová příloha	ne	Tabulky a grafy	ne	Další přílohy	ne
Použitá literatura (počet):	44				

Hodnocení cíle/ů práce

(charakteristika cíle, způsob jeho stanovení, užitečnost cíle, slovně)

Autorovým cílem je rekonstrukce Sókratova filozofického přínosu, náčrt jeho osobnosti a života (s. 1). Autorovi jde přitom o rekonstrukci Sókrata jako historické osoby, nikoliv literární figury. Těchto cílů dosahuje ve třech kapitolách, v nichž se zaměřuje postupně na rekonstrukci (1) rysů Sókratovy osoby a jeho života, (2) rysů jeho vlastní filozofie a (3) jeho vztahu k sofistům. Metodou, kterou k tomu využívá, je komparace pramenů, jejich konfrontace, hodnocení a identifikace shodných prvků u jednotlivých autorů (Aristofanés, Xenofón, Platón, Aristotelés). Metodu považuji vzhledem k cílům práce za vhodně zvolenou.

Cíl práce považuji za naplněný. Mám ale za to, že cíl je pro účely bakalářské práce zbytečně rozsáhlý, a bylo by vhodnější jej zúžit, a to klidně jen na jednu z daných oblastí či podoblastí. Umožnilo by to prohloubení analýzy.

Hodnocení obsahové stránky práce

<i>Užití zásadní odborné literatury a zdrojů</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Přiměřená odborná terminologie práce</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Vhodně zvolená metoda</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Splnění deklarovaného cíle/cílů práce</i>	ano	s výhradami	ne

Hodnocení formálních kritérií práce

<i>Stylistická úroveň práce</i>	dobrá	s výhradami	špatná
---------------------------------	-------	-------------	--------

<i>Pravopis a gramatika</i>	dobré	s výhradami	špatné
<i>Vhodná grafická úprava stránkování a textu</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Zpracování příloh</i>	dobré	s výhradami	špatné

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

K obsahu práce mám několik obecných připomínek, které se týkají metodologického zakotvení práce a postupu komparace. Poznámka č. 3 má spíše polemický charakter.

(1) Jde o práci z oblasti historie filozofie. Taková práce by si jistě zasloužila větší metodologické ošetření, klidně v podobě vlastní metodologické kapitoly, v níž by autor diskutoval zvolené prameny a metodu. Konkrétně mi jde o zhodnocení volby pramenů a rozsáhlejší popis specifik jednotlivých zdrojů. Autor v pozn. 5 připouští, že „[e]xistují i jiné prameny (Polykratés, Aristoxenos, Díogenés Laertios) odkud lze čerpat informace, související se Sókratovým životem a zároveň *nebudou výrazným způsobem zahrnuty v této práci.*“ (s. 2). Proč nejsou zahrnuty? Takové metodologické rozhodnutí zaslouží minimálně komentář.

Dále, je dobře, že se autor zamýšlí nad problematičností zdrojů. Uvítala bych ovšem víc, než pouze „letmé kritické přehodnocení“ (s. 2) jednotlivých interpretů a jejich zobrazení Sókrata. V práci tohoto typu by rozhodně mělo být zařazeno kritické zhodnocení zdrojů, a to včetně diskuze a reflexe těch názorů, které již předložili badatelé, kteří jsou autoritami v této oblasti (ať už z historické, filozofické nebo literární perspektivy).

Zvolení interpreti Sókrata totiž nejsou historici ani dokumentaristé Sókratova života. Jsou to lidé s různou vlastní zkušeností a v různém vztahu (přátelském/odmítavém/neutrálním) k Sókratovi, různými intelektuálními a spisovatelskými schopnostmi k tomu, aby mohli Sókrata věrně reprodukovat, a především s odlišným zájmem, pro něž figuru Sókrata využívají (Sókratés jako komická karikatura sofistů, Sókratés jako tlumočnick Platónovy filozofie apod.). Neměli bychom ani opominout, že se např. Platón ve své interpretaci Sókrata explicitně vymezuje proti vyobrazení Sókrata v Aristofanových *Oblacích* (Platón, *Ap.* 19b-d). Pokud by Aristofanův text nevznikl, Platón by pravděpodobně postupoval jinak. Jednotlivé interpretace tak můžeme nazírat jako utvářející se ve vzájemné interakci. To všechno (vč. specifik užitých literárních žánrů) se do výsledné podoby prezentace Sókrata promítá. Máme tak před sebou čtyři odlišné *modely* Sókrata, což může jistě mít svá pozitiva (z hlediska šíře i variability potenciálně zkoumatelného materiálu), ale také by nás to mělo vést k metodologické opatrnosti a nutnosti neustálé reflexe. Rozsáhlejší kritické zhodnocení jednotlivých interpretů včetně vyvození důsledků v podobě metodologických omezení by tak zvýšilo důvěryhodnost práce.¹

(2) Moje druhá poznámka se týká zvolené metody komparace. Autor na s. 4 naznačuje, že půjde o komparaci všech pramenů a zkoumání, “zda reference o Sókratovi *mají nějaké společné jmenovatele*”. Z toho vyvozují, že prozkoumá jednotlivé prameny a bude hledat ty rysy Sókratova života, filozofie atd., na nichž se autoři (třeba i mimoděk) shodují. Volba

¹ Jistou metodologickou opatrnost by zasloužila i volba sekundárních zdrojů. Např. z využitých citací J. Patočky (s. 24-25, 27) je zřejmé, že se jedná o další specifickou interpretaci Sókrata zabarvenou Patočkovým vlastním filozofickým přístupem, což je třeba reflektovat.

takového postupu se mi zdá oprávněná a vzhledem k cíli velmi příhodně zvolená. Její detailnější popis, zdůvodnění (vzhledem k cíli práce) by si ovšem zasloužily větší prostor. Je např. nutné, abychom našli shodné rysy u všech autorů? Nebo stačí, aby si jednotlivé texty přímo neodporovaly? Je v některých případech (a v jakých) možné některý z pramenů do analýzy nezahrnout z důvodu jeho pravděpodobné „neobjektivity“? atd.

(3) Poznámka k postupu práce. Zatímco v první kapitole je autor příkladně metodologicky obezřetný, a jako rysy „skutečného“ Sókrata připouští jen ty, pro něž má vskutku dostatek evidence, v následujících částech práce, jak se mi zdá, jde tato pečlivost v některých okamžicích stranou. Jde mi především o okamžiky, kdy výroky a popisy spojené s jediným literárním zobrazením Sókrata slouží jako *přímá a jediná evidence* o názorech skutečného Sókrata.

Moje polemika je následující: Platónovy dialogy, Aristofanovy komedie atd. nelze chápat jako historický záznam rozhovorů, které Sókratés vedl, ale spíše jako specifické instance literárních žánrů (se všemi jejich specifiky, autorskými vklady a imaginací), které navíc mohly vznikat s časovým odstupem, a nemusí tak zachycovat explicitní výroky ani chování historického Sókrata. Z tohoto důvodu se mi zdají podezřelé všechny výskyty zdůvodňování typu:

- „Nabízí se, že kdyby sofista chtěl dokázat, že je dobré poslouchat vášně namísto rozumu, tak by to pro něj z definice neměl být problém. Sókratés by však takovou variantu vzhledem k svému učení nepřipustil. *Důkazem takového tvrzení mohou být Sókratova slova z dialogu Prótagorás. „... nic není silnější nežli vědění a toto že vždycky vládne, kdekoli je obsaženo, i nad libostí, i nade všemi ostatními věcmi; ...“ (Platón, Prótagorás, 375c).*“ (s. 45)

- „Zdá se však, že i sám Sókratés *neodolal některým argumentům*. Chtěl bych v tomto odstavci pouze zmínit úvahu, že *jediný, kdo v nějakém spisu opravdu prokazatelně Sókrata vyvedl z míry* a de facto pokořil jeho způsob myšlení, je paradoxně možná nejnevzdělanější persona všech sókratovských příběhů – Strepsiadés.“ (s. 23)

- „Jak je uvedeno výše, sofisté netvořili jeden stejnorodý celek. *Podle toho s nimi také Sókratés jedná někdy zdvořile, někdy spíše rázně a povýšeně*. Tento jev je dobře vidět například v Platónově dialogu Gorgiás. Sókratés (sic!) s Gorgiou jedná jako rovný s rovným. I když se střetávají dva různé pohledy na určitý problém, *plyne diskuze víceméně příjemně, není nijak zvlášť vyostřená a lze vycítit vzájemný respekt obou mluvčích.*“ (s. 39)

- „Otázkou ovšem je, *kam by dialog mezi Strepsiadem a Sókratem vedl, kdyby nebyl Aristofanem zakončen tak striktně*. Nabízí se, že jedna z cest by *mohla vést i k jinému závěru než k tomu, že je Sókratés sofistou, a proto byla rozmluva takto utnuta, nebo byl na Sókrata nasazen takový kalibr ignorance, že na něj jednoduše jeho metoda neplatí.*“ (s. 27-28)

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

(a) Je cenné, když autor v práci navazuje na závěry, k nimž průběžně dospěl v předchozích částech textu, je však třeba to dělat tak, aby čtenář poznal, na kterou myšlenku je přímo odkazováno. V textu je celá řada referencí, v nichž není jasné, na kterou část textu je odkazováno:

- Jak lze namítat na Aristofanovy narážky na Sókrata v Oblacích *jsem informoval výše*. (39)

- *Vyplývá to trochu i z toho, co jsem již zmínil v minulé kapitole* (s. 39-40)

- Už výše v textu jsem ukazoval, že je v práci s Aristofanovými Oblaky možné předpokládat, že byl možná až příliš ovlivněn vlastním dojmem ze Sókrata. (s. 42)

- Ačkoli Aristofanés podává Sókrata ve zcela jiném světle, na několika místech v této práci jsem ukázal, proč není tak jednoduché mu Sókrata jako sofistu bezmezně uvěřit. (46)

(b) Jde možná o otázku osobního vkusu, ale v textu mě poněkud ruší nadužívání kurzivy – kurzivou jsou zvýrazněny jak parafráze, tak citace, což ani v jednom případě není zcela nutné. Stejně tak se mi zdá vhodnější nekládat dlouhé citace přímo do textu, ale oddělovat je v rámci samostatných odsazených odstavců. Odkazy na poznámky pod čarou by bylo vhodnější umisťovat až za čárku/tečku.

(c) Druhým rušivým momentem je výskyt zastaralých termínů: jest (s. 5, 25, 29, 36), memorován (s. 21). Název kapitoly 1.2 Paideia by zasloužil vysvětlení.

(d) Jde-li o text opírající se o antické autory, navíc spadající pod historické přístupy k filozofii, zdálo by se mi vhodnější, kdyby autor používal standardní způsob odkazování zavedený v této oblasti bádání a to včetně zaužívaných zkratk; viz např. tady: http://www.phil.muni.cz/fil/antika/odkazy_na_prameny.htm.

(e) Chybí tečky za poznámkami pod čarou.

Otázky k obhajobě práce

1) Mohl by autor specifikovat, jaká kritéria srovnání ve svém přístupu aplikoval? Co je jeho kritériem pro rozhodnutí, že určitý rys, myšlenka, či argumentační strategie skutečně náleží historickému Sókratovi (a nikoliv pouze jednomu z jeho interpretovaných zobrazení).

Výsledné hodnocení práce

Práci doporučuji – ~~nedoporučuji~~ k obhajobě. *nehodící se škrtně

Stručné slovní hodnocení (dle uvážení posuzovatele)²

Vzhledem k tomu, že jde o bakalářskou práci, je třeba vyzdvihnout, že autor nastudoval úctyhodné množství materiálů, nezůstal u pouhého referování, ale prokázal schopnost tyto materiály porovnat a z jejich komparace vyvozovat odůvodněné závěry.

Mám však za to, že přehlednosti práce i důvěryhodnosti jejích závěrů by prospěla hlubší reflexe charakteru jednotlivých zdrojů i metody postupu.

² Např. náročnost tématu, specifika řešení, samostatnost nebo invence studenta, co jsou hlavní klady, nedostatky práce, případně jaký je přínos, nebo využitelnost práce, navrhovaná doporučení k možnému zužitkování práce; zejména však návrh řešení pro případ nedoporučujícího posudku: a) upřesnit, doplnit nebo rozvést stanovenou pasáž, b) opravit, přepracovat stanovenou pasáž, c) přepracovat celou práci na zadané téma, d) vypracovat novou práci na nové téma.

Hodnocení:

C

*16. 5. 2018, Hradec Králové
datum a místo*

.....
podpis autora posudku